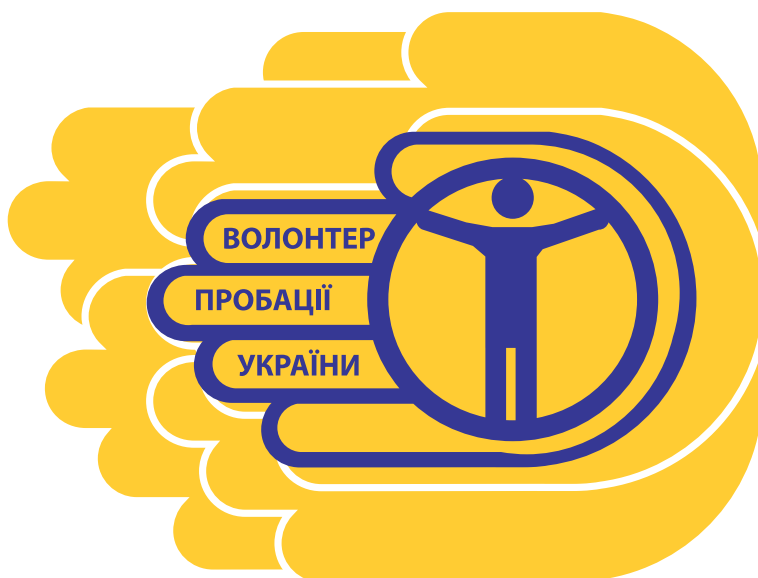
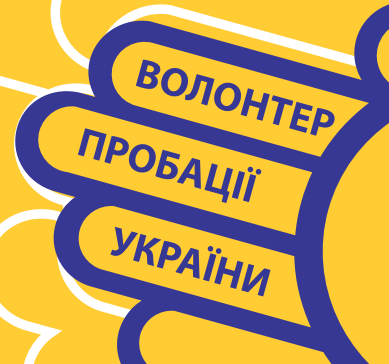

ПОСІБНИК ДЛЯ ВОЛОНТЕРІВ ПРОБАЦІЇ: ВІД ПЕРШИХ КРОКІВ ДО РЕЗУЛЬТАТІВ

АВТОРИ-УПОРЯДНИКИ:

Ануфрієва Христина – начальник відділу соціально-виховної роботи з суб'єктами пробації, пробаційних програм та взаємодії з волонтерами пробації Державної установи «Центр пробації»

Вережемська Тетяна – заступник начальника відділу соціально-виховної роботи з суб'єктами пробації, пробаційних програм та взаємодії з волонтерами пробації Державної установи «Центр пробації»

КООРДИНАТОРИ РОЗРОБЛЕННЯ РЕКОМЕНДАЦІЙ:

Суботенко Олена – заступник Директора Державної установи «Центр пробації»

Кочура Олена – головна експертка з реформування пенітенціарної системи та пробації Проекту ЄС "Право-Justice".

Рекомендації для волонтерів пробації підготовлені за фінансової підтримки Європейського Союзу в межах Проекту ЄС «Право-Justice». Їх зміст є виключно відповідальністю ДУ «Центр пробації» та експертів Проекту і необов'язково відображає позицію ЄС

Зміст

ВСТУП	4
МОДУЛЬ 1	6
1. ЩО ТАКЕ ПРОБАЦІЯ ТА ЇЇ ПОЗИТИВНИЙ ВПЛИВ НА БЕЗПЕКУ ГРОМАДИ	6
1.1. ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ ПРОБАЦІЇ	7
1.2. МЕТА, ЦІЛІ ТА ЗАВДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПРОБАЦІЇ	7
1.3. НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО ПРО ПРОБАЦІЮ	15
1.4. ВПЛИВ ПРОБАЦІЇ НА ГРОМАДУ	15
МОДУЛЬ 2	17
2. ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ, ПОВ'ЯЗАНА З ПРОБАЦІЄЮ	17
2.1. ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ	18
2.2. ХТО ТАКИЙ ВОЛОНТЕР ПРОБАЦІЇ, І ЩО ВІН РОБИТЬ	20
2.3. ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ ВОЛОНТЕРІВ ПРОБАЦІЇ	26
МОДУЛЬ 3	28
3. ОСОБЛИВОСТІ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ПОВ'ЯЗАНОЇ ІЗ ПРОБАЦІЄЮ	28
3.1. KEYС-МЕНЕДЖМЕНТ ЯК ОСНОВА РОБОТИ З СУБ'ЕКТАМИ ПРОБАЦІЇ	29
3.2. ВПЛИВ СТИГМАТИЗАЦІЇ І ДИСКРИМІНАЦІЇ НА СОЦІАЛЬНУ АДАПТАЦІЮ СУБ'ЄКТІВ ПРОБАЦІЇ. ТОЛЕРАНТНІСТЬ ТА ЕТИКА ЯК НЕВІД'ЄМНІ КОМПОНЕНТИ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ПОВ'ЯЗАНОЇ З ПРОБАЦІЄЮ	30
3.3. ОСОБИСТА БЕЗПЕКА ВОЛОНТЕРА ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ПОВ'ЯЗАНОЇ З ПРОБАЦІЄЮ	34

ВСТУП

У Всесвітній Декларації Добровільництва, яка прийнята на XVI Всесвітній конференції Міжнародної асоціації добровольчих зусиль (м. Амстердам, 2001 рік), зазначається, що волонтерська діяльність становить фундамент громадянського суспільства, привносячи в життя людей потребу в мирі, свободі, безпеці та справедливості.

Зазвичай волонтерська діяльність спрямована:

- на зняття соціального напруження за допомогою підтримки найбільш знедолених категорій населення;
- забезпечення гідного існування громадян, які через об'єктивні обставини не здатні піклуватися про себе самостійно;
- «заповнення» недоліків державної соціальної політики, насамперед завдяки оперативному реагуванню та наданню ефективної адресної соціальної допомоги, що відповідає потребам і запитам конкретної людини;
- поширення гуманістичних та альтруїстичних ідей та настроїв у суспільстві тощо.

Особливого значення волонтерська діяльність набуває для роботи із суб'єктами пробації, оскільки без підтримки активних представників суспільства лише зусиллями державних інституцій неможливо забезпечити якісне повернення правопорушника до загальноприйнятого законослухняного життя.

Однією з новел, яка виникла у практиці після прийняття Закону України «Про пробацію», є законодавчо визначена можливість залучення волонтерів до роботи із суб'єктами пробації. Законодавцем навіть передбачено окрему назву такого активіста — волонтер пробації, тобто фізична особа, яка досягла вісімнадцятирічного віку, уповноважена органом пробації та волонтерською організацією на виконання певних завдань, пов'язаних із пробацією, на добровільній та безоплатній основі.

Специфіка роботи з особами, які вчинили кримінальні правопорушення, організація процесу виконання кримінальних покарань та діяльності відповідних органів і установ вимагає надання волонтерам відповідних професійних знань та порад. З цією метою й було розроблено ці рекомендації.

Окрім загальних знань про систему пробації в Україні та її вплив на безпеку й економічний стан громад, волонтери пробації повинні отримати знання й певні практичні навички щодо загальних підходів до процесу ресоціалізації та реадаптації в Україні, який базується на найкращих міжнародних та національних практиках; алгоритму вирішення та реагування у кризових ситуаціях для захисту власного життя і здоров'я.

Волонтерство в пробації запроваджено з фактичного старту пробації в Україні — з 2017 року. За цей час волонтерами пробації напрацьовано механізм співпраці як із фахівцями пробації, так і з суб'єктами пробації.

МЕТА: підготовка та надання практичних рекомендацій громадським активістам щодо провадження волонтерської діяльності, пов'язаної з пробацією.

ЗАВДАННЯ:

- створити умови для набуття нового досвіду та його аналізу;
- сприяти розвитку навичок волонтерської діяльності, пов'язаної з пробацією, та ефективних комунікативних навичок для роботи із суб'єктами пробації;
- мотивувати волонтерів пробації на використання набутого під час тренінгу досвіду в своїй практичній діяльності.

ЦІЛЬОВА ГРУПА: громадські активісти — майбутні волонтери пробації та особи, які розпочали свою волонтерську діяльність, пов'язану з пробацією.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

Основний зміст рекомендацій складають три модулі:

Модуль 1. Що таке пробація та її позитивний вплив на безпеку громади.

Модуль 2. Волонтерська діяльність, пов'язана з пробацією.

Модуль 3. Особливості волонтерської діяльності, пов'язаної з пробацією.

Кожен модуль містить у собі дві частини — теоретичну та практичну, що дає змогу поєднувати теоретичне набуття знань з їх практичним впровадженням.

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

Уповноважений орган з питань пробації	—	орган пробації
Оцінка ризиків вчинення повторного кримінального правопорушення повнолітніми особами, які вчинили кримінальні правопорушення (обвинувачуються у вчиненні кримінальних правопорушень)	—	оцінка ризиків
Оцінка ризиків вчинення повторного кримінального правопорушення особами, які вчинили кримінальні правопорушення (обвинувачуються у вчиненні кримінальних правопорушень) у віці 14-18 років	—	оцінка ризиків щодо неповнолітніх осіб
Індивідуальний план роботи із засудженою особою	—	індивідуальний план роботи

МОДУЛЬ 1

1. ЩО ТАКЕ ПРОБАЦІЯ ТА ЇЇ ПОЗИТИВНИЙ ВПЛИВ НА БЕЗПЕКУ ГРОМАДИ

- 1.1. Історія виникнення пробації
- 1.2. Мета, цілі та завдання української пробації
- 1.3. Національне законодавство про пробацію
- 1.4. Вплив пробації на громаду

1.1. ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ ПРОБАЦІЇ

Пробація (англ. probation) виникла в ХІХ сторіччі як концепція поводження зі злочинцями. Пробація — це англосаксонський винахід, який отримав поширення у всьому світі. На початку 1820-х років Йоркширський магістрат Великої Британії почав використовувати винятково формальне покарання для неповнолітніх у виді одного дня ув'язнення з одночасною передачею правопорушників під нагляд роботодавців або батьків. Окремі судді за своєю ініціативою почали впроваджувати цю практику в діяльність своїх судів. Пізніше представники деяких релігійних громад з дозволу поліцейських судів здійснювали нагляд за дорослими злочинцями, які вчиняли злочини внаслідок зловживання алкоголем.

Велика Британія перша зробила кроки щодо законодавчого закріплення концепції пробації у 1907 р., коли було прийнято закон «Про пробацію злочинців». З 1925 року наявність служби пробації у кожному британському суді стала обов'язковою. Важливим є те, що служба пробації у цей час відійшла від своєї релігійної основи у напрямі перетворення на публічну службу кримінальної юстиції з відповідними спеціалістами — офіцерами пробації. Пробація залишилася місцевою службою, а контроль за її діяльністю було покладено на Міністерство внутрішніх справ. Водночас було засновано пробаційну інспекцію.

Зародження американської служби пробації пов'язується з іменем Джона Огастуса, чоботаря з Бостона, члена Вашингтонського товариства тверезості. У період 1841 — 1858 років він брав під заставу на поруки правопорушників, які скоювали злочини через зловживання алкоголем. Його ідеї були позитивно оцінені судами Бостона. Завдяки його філантропічній діяльності була народжена концепція пробації, яка суттєво вплинула на американську систему кримінальної юстиції. 1897 року систему пробації запровадив штат Міссурі, в 1898 р. — Вермонт, в 1899 р. — Іллінойс, Міннесота та Вайомінг, в 1900 — Нью-Джерсі.

Варто зазначити, що вище вказана формула — надавати злочинцю поради, сприяти йому та бути дружнім до нього є фундаментальною ідеєю служби пробації. У подальшому ця ідея зазнала глибокого переосмислення та поступилася своїм місцем «нагляду за злочинцями та соціальній роботі з ними».

Актуальність створення в Україні служби пробації зумовлена не тільки необхідністю виконання міжнародних зобов'язань щодо ширшого запровадження альтернативних позбавленню волі видів покарань, а також викликами часу та бажанням розвиватися у напрямі найкращих світових практик.

Впровадження пробації як одного з механізмів впливу на осіб, які не становлять великої загрози для безпеки суспільства, стало важливим аспектом діяльності нашої держави на сьогоднішній день.

1.2. МЕТА, ЦІЛІ ТА ЗАВДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПРОБАЦІЇ

05 лютого 2015 року в другому читанні був прийнятий Верховною Радою України Закон України «Про пробацію». Цей закон визначає мету, завдання, підстави, види пробації, правовий статус персоналу органу пробації та суб'єктів пробації.

Відповідно до нього:

МЕТА ПРОБАЦІЇ — забезпечення безпеки суспільства шляхом виправлення засуджених, запобігання вчиненню ними повторних кримінальних правопорушень та забезпечення суду інформацією, що характеризує обвинувачених, для прийняття судом рішення про міру їхньої відповідальності.

ЗАВДАННЯМИ ПРОБАЦІЇ Є:

- підготовка досудових доповідей щодо обвинувачених;
- здійснення нагляду:
 - за засудженими до позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю;
 - за засудженими до громадських робіт;
 - за засудженими до виправних робіт;
 - за особами, яким покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк замінено покаранням у виді громадських робіт або виправних робіт;
 - за особами, звільненими від відбування покарання з випробуванням;
 - за звільненими від відбування покарання вагітними жінками і жінками, які мають дітей віком до трьох років;
 - за особами, засудженими до покарання у виді пробаційного нагляду;
 - за особами, яким покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк замінено покаранням у виді пробаційного нагляду;
- пробаційний нагляд за особами, яким покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк замінено покаранням у виді громадських робіт або виправних робіт, особами, звільненими від відбування покарання з випробуванням, звільненими від відбування покарання вагітними жінками і жінками, які мають дітей віком до трьох років;
- виконання певних видів покарань, не пов'язаних з позбавленням волі;
- направлення засуджених до обмеження волі для відбування покарання у виді обмеження волі до виправних центрів;
- реалізація пробаційних програм стосовно осіб, засуджених до пробаційного нагляду, або осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням;
- проведення соціально-виховної роботи із засудженими;
- здійснення заходів з підготовки осіб, які відбувають покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк, до звільнення;
- реалізація інших заходів, спрямованих на виправлення засуджених та запобігання вчиненню ними повторних кримінальних правопорушень.

ПРОБАЦІЯ ЗАСТОСОВУЄТЬСЯ ДО:

- ✓ обвинувачених, стосовно яких органом пробації готується досудова доповідь;
- ✓ осіб, засуджених до покарання у виді штрафу, позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, громадських робіт, виправних робіт, пробаційного нагляду;
- ✓ осіб, яким покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк замінено покаранням у виді громадських робіт або виправних робіт, пробаційного нагляду;
- ✓ осіб, яким покарання у виді штрафу замінено покаранням у виді громадських або виправних робіт;
- ✓ осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням;
- ✓ звільнених від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років;
- ✓ осіб, засуджених до обмеження волі, які направляються для відбування покарання до виправних центрів;
- ✓ осіб, які відбувають покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк, стосовно яких вживаються заходи з підготовки їх до звільнення.

ВИДИ ПРОБАЦІЇ

ДОСУДОВА ПРОБАЦІЯ — це забезпечення суду формалізованою інформацією (у формі досудової доповіді), що характеризує обвинувачену особу, з метою прийняття судом рішення про міру його відповідальності.

Досудова доповідь складається на підставі інформації, отриманої з таких джерел: матеріалів кримінального провадження; безпосередньо від обвинуваченої особи (якщо така бере участь у підготовці досудової доповіді); батьків або осіб, які їх замінюють (обов'язково у разі складання досудової доповіді стосовно неповнолітньої особи), близького оточення / рідних / сусідів (якщо можливо), від підприємств, установ, організацій або уповноважених ними органів та від громадян.

Досудова доповідь насамперед є всебічною характеристикою обвинуваченої особи.

Під час підготовки досудової доповіді досліджується соціальне оточення обвинуваченої особи, його/її психологічна характеристика, кримінальна історія особи, його/її сімейний стан і відносини у сім'ї, житлові умови, фінансове положення, спосіб проведення вільного часу, наявність алкогольної та/або наркотичної залежності, дані про фізичне та психічне здоров'я тощо. З урахуванням аналізу цих даних до суду надається висновок про можливість виправлення особи без ізоляції від суспільства та рекомендації щодо призначення обов'язків, покладених відповідно до ст. 76 КК України.

За допомогою досудової доповіді суддя має змогу винести справедливий вирок, отримавши інформацію не лише про неправомірний вчинок, а й повну інформацію про особу, яка підозрюється у його вчиненні, дізнатись про обставини його/її життя, які могли стати причиною кримінального правопорушення, а також про заходи, які пропонує орган пробації для усунення таких обставин.

Доповідь обов'язково має містити соціально-психологічну характеристику обвинуваченого, оцінку ризиків / оцінку ризиків щодо неповнолітніх осіб та висновок про можливість виправлення особи без ізоляції від суспільства.

Рівень ризику вчинення повторного кримінального правопорушення визначається за допомогою спеціального інструменту — оцінки ризиків / оцінки ризиків щодо неповнолітньої особи, який також допомагає визначити криміногенні потреби особи.

Складається доповідь за ухвалою суду стосовно повнолітніх осіб, які обвинувачуються у вчиненні нетяжких кримінальних правопорушень або тяжких, за які передбачене покарання, нижня межа санкції якої не перевищує п'яти років позбавлення волі (коли суд може прийти до висновку про можливість виправлення без позбавлення або обмеження волі на певний строк). А також неповнолітніх обвинувачених осіб незалежно від тяжкості вчиненого кримінального правопорушення.

Досудова доповідь не є доказом винуватості або невинуватості особи, вона приймається судом до уваги під час прийняття рішення та долучається до матеріалів кримінального провадження.

НАГЛЯДОВА ПРОБАЦІЯ — це забезпечення безпеки суспільства шляхом виправлення засуджених та звільнених із випробуванням, запобігання вчиненню ними нових кримінальних правопорушень. Під час такого виду пробації проводиться наймасштабніша та й найдовша робота, порівнюючи із іншими видами пробації. *Наприклад до осіб, які були звільнені від відбування покарання з випробуванням або відбувають покарання у виді пробаційного нагляду і перебувають на обліку органу пробації від 1 до 5 років (для неповнолітніх — до 2 років).*

Підставою для застосування наглядової пробації закон визначає відповідні судові рішення (вирок суду, ухвала суду) про призначення покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, громадських або виправних робіт, пробаційного нагляду, звільнення від відбування покарання з випробуванням або акт про помилування, яким покарання у виді позбавлення або обмеження волі замінено на більш м'яке.

Фактично нагляд полягає в реалізації органом пробації певних заходів, зокрема за місцем прожи-

вання, роботи або навчання суб'єктів пробації, з метою дотримання обов'язків, визначених законом та покладених на них судом. Крім того, для виправлення та формування у цієї категорії правослукняної поведінки, з ними проводиться соціально-виховна робота, спрямована на запобігання вчинення нових правопорушень.

Нагляд варто розглядати не лише як контрольну функцію, а й як засіб консультування суб'єктів пробації, надання їм сприяння у вирішенні життєвих проблем (зокрема нівелювання / зменшення впливу криміногенних потреб — визначених криміногенних потреб та ризику вчинення повторного кримінального правопорушення, отриманих за результатами оцінки ризиків / оцінки ризиків щодо неповнолітніх осіб) та мотивування їх до змін проблемної поведінки на просоціальну, а також правослукняного життя.

ОЦІНКА РИЗИКІВ / ОЦІНКА РИЗИКІВ ЩОДО НЕПОВНОЛІТНЬОЇ ОСОБИ проводиться стосовно усіх суб'єктів пробації, які перебувають на обліку органу пробації (окрім засуджених до покарання у виді штрафу). Відповідно до віку суб'єкта пробації, складається відповідна оцінка ризиків вчинення повторного кримінального правопорушення. Форми оцінок ризиків та роз'яснення щодо їх заповнення затверджено відповідними наказами Міністерства юстиції України. Над створенням оцінок ризиків працювало широке коло експертів як міжнародного, так і національного рівня, вивчалася практика та дослідження великої кількості країн (Велика Британія, Латвія, Канада, США тощо). Оцінка ризиків щодо неповнолітньої особи використовується для складання як досудової доповіді, так і під час перебування на наглядовій пробації та враховує такі сфери життя неповнолітньої особи як:

- історія правопорушень,
- стосунки в сім'ї,
- освіта, навчання і працевлаштування,
- дозвілля та відпочинок,
- стосунки з друзями та однолітками,
- вживання психоактивних речовин,
- особисті якості та поведінка,
- ставлення до правопорушень.

Стосовно повнолітніх суб'єктів пробації складається оцінка ризиків, яка враховує, що повнолітня особа відрізняється від неповнолітньої не тільки в психологічному, а й в соціокультурному відношенні, обов'язках тощо. І тому щодо цієї категорії суб'єктів пробації враховуються такі сфери життя як:

- історія правопорушень в більш широкому сенсі,
- ризик вчинення насильницьких дій стосовно інших осіб,
- наявність безпечного та постійного місця проживання,
- рівень освіти,
- ставлення та наявність роботи,
- можливість забезпечувати базові потреби свої та своєї родини законним способом,
- раціональність та логічність мислення, вміння контролювати свою поведінку та емоції,
- вплив психічного стану на процес життєдіяльності особи,
- наявність негативного впливу на дії особи внаслідок вживання психоактивних та/ або алкогольних речовин,
- наявність прокримінального та/ або антисоціального кола спілкування,
- відносини та наявність підтримки від сім'ї та рідних,

- ставлення до правопорушень,
- рівень усвідомлення, бажання та вмотивованість до просоціальних змін свого життя.

Саме проведення оцінювання цих сфер життя суб'єктів пробації надає розуміння причин вчинення правопорушень та антисоціальних дій. На проведення якісного аналізу факторів ризику за досить короткий час (протягом 25-ти днів після роз'яснення засудженій особі порядку та умов відбування покарання або порядку виконання обов'язків, покладених на засуджених, звільнених від відбування покарання з випробуванням) впливає якість та кількість зібраної інформації.

У період наглядової пробації щодо суб'єктів пробації здійснюється не лише нагляд за відбуванням ними покарання, а й проводиться соціально-виховна робота, яка полягає у здійсненні заходів, що проводяться згідно з індивідуальним планом роботи із засудженою особою.

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПЛАН РОБОТИ ІЗ СУБ'ЄКТАМИ ПРОБАЦІЇ складається з урахуванням результатів оцінки ризиків / оцінки ризиків неповнолітньої особи та передбачає диференційований (індивідуальний) підхід під час надання консультативної, психологічної та інших видів допомоги, сприяння працевлаштуванню, залучення до навчання, участь у виховних заходах та соціально корисній діяльності, проведення індивідуально-профілактичної роботи тощо. Треба врахувати, що працівники пробації не є спеціалістами усіх видів / категорій послуг, які надаються суб'єктам пробації. Тому до проведення заходів працівники органів пробації долучають (якщо можливо) фахівців різних сфер та представництво різних організацій різної форми власності, *наприклад, фахівців із залежності, центрів зайнятості населення, психологів тощо*. Залучення таких фахівців обов'язково фіксується в індивідуальному плані роботи із зазначенням, до яких саме заходів залучається конкретний фахівець та дату його/її заходу / послуги. Така фіксація допомагає координації усіх залучених до роботи із суб'єктом пробації сторін, а також уникнення дублювання заходів.

Також на осіб, засуджених до покарання у виді пробаційного нагляду, або осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням, суд може додатково покласти такий обов'язок, як виконання заходів, передбачених пробаційною програмою.

ПРОБАЦІЙНА ПРОГРАМА — це комплекс заходів, спрямованих на корекцію соціальної поведінки або окремих проявів, яка спрямована на формування соціально сприятливих змін особистості засудженої особи.

На сьогодні проведення пробаційних програм для повнолітніх та неповнолітніх суб'єктів пробації здійснюється за такими напрямками:

- 1. «Зміна прокримінального мислення»**, яка направлена на досягнення позитивних змін у поведінці суб'єкта пробації шляхом розвитку та підтримки в нього навичок конструктивного та критичного мислення, формування навичок рефлексії, планування та постановки цілей, а також сприяння розвитку співпраці у взаєминах з оточенням та соціально прийнятних норм поведінки.

- 2. «Попередження вживання психоактивних речовин».** Мета цієї програми полягає у досягненні позитивних змін у поведінці суб'єкта пробачії шляхом розвитку та підтримки навичок ефективного самоконтролю, усвідомлення необхідності стратегій зменшення шкоди від вживання психоактивних речовин (далі — ПАР), зокрема й алкоголю, та підвищення вмотивованості до відмови від вживання.

- 3. «Подолання агресивної поведінки»**, спрямована на досягнення позитивних змін у поведінці суб'єкта пробачії шляхом розвитку в нього навичок саморегуляції психоемоційних станів, управління гнівом й агресивною поведінкою, розширення інструментів ефективної взаємодії, формування готовності дотримуватися соціально прийнятних норм і ненасильницьких моделей поведінки.

- 4. «Подолання домашнього насильства».** Реалізація цієї програми сприяє досягненню позитивних змін у поведінці суб'єкта пробачії через розвиток у нього ненасильницьких поведінкових моделей, подолання дисфункційних установок влади, контролю та превалювання над партнером чи іншими членами сім'ї, а також шляхом формування навичок саморегуляції психоемоційних станів, управління гнівом та агресивною поведінкою, формування установок рівності й партнерства.

- 5. «Формування життєвих навичок».** Ця програма направлена на досягнення позитивних змін у поведінці суб'єкта пробачії шляхом розвитку та підтримки у нього навичок успішного спілкування та співпраці; сприяння формуванню просоціальних цінностей та ефективних стосунків у сім'ї; здобуття освіти та працевлаштування; цілепокладання та побудови життєвих планів на засадах загальнолюдських цінностей. Варто зазначити, що ця програма складається з 4 модулів різного спрямування: «Успішне спілкування», «Сім'я та цінності», «Освіта та працевлаштування» та «Цілепокладання та побудова життєвих планів».

Вид пробаційної програми зазвичай суд у рішенні / вироку не зазначає. У такому разі працівник(-ця) пробації, відповідальний за ведення справи суб'єкта пробації, визначає її самостійно, відповідно до виявлених криміногенних потреб за результатами проведеної оцінки ризиків / оцінки ризиків щодо неповнолітньої особи. *Наприклад, якщо особа схильна до вчинення насильства, проявів агресії до оточуючих, і це є криміногенною потребою, то варто реалізовувати програму «Подолання агресивної поведінки», але якщо це агресія щодо членів родини, кращим варіантом буде реалізація «Подолання домашнього насильства».*

Пробаційні програми можуть проводитися в індивідуальному або груповому форматі, залежно від кількості суб'єктів пробації, стосовно яких реалізується одна й та сама програма, вікових, гендерних, соціальних та інших особливостей.

Реалізація таких програм забезпечується працівником пробації, який пройшов відповідне навчання та є куратором пробаційних програм. Волонтери пробації можуть надати допомогу під час проведення занять, особливо групових.

Під час перебування суб'єкта пробації на обліку органу пробації проводиться постійний моніторинг та оцінювання проведеної роботи із ним/ нею, а також вплив на виявлені криміногенні потреби.

ПЕНІТЕНЦІАРНА ПРОБАЦІЯ — це участь у підготовці осіб, які відбувають покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк, до звільнення з метою трудового і побутового влаштування таких осіб після звільнення за обраним ними місцем проживання.

Зі створенням пенітенціарної пробації працівники органів пробації проводять не лише соціально-виховну роботу та здійснюють нагляд за суб'єктами пробації, а й працюють також в установах закритого типу для участі в підготовці засуджених до звільнення (за ініціативи адміністрації установи виконання покарань (слідчого ізолятора)), координуючи ці заходи з органами пробації за місцем проживання засудженого / засудженої після звільнення або місцем розташування установ соціальної адаптації для звільнених, та залучаються в роботу щодо здійснення моніторингу проблемних питань засуджених, які готуються до звільнення, та їхніх можливих потреб після звільнення.

Органи пробації вживають необхідних заходів сприяння засудженим, які готуються до звільнення, у:

- визначенні намірів щодо місця проживання після звільнення, можливості проживати за цією адресою;
- можливості працевлаштування осіб працездатного віку;
- влаштуванні до спеціалізованих установ для звільнених осіб, інших установ (закладів) соціальної підтримки (догляду), закладів для бездомних осіб, закладів соціального обслуговування тощо;
- наданні соціальних та/або психологічних послуг;
- госпіталізації засуджених до закладів охорони здоров'я (алгоритм дій на теперішній час не визначений);
- вирішенні інших проблемних питань.

У ПІДСУМКУ

ПРОБАЦІЯ — це:

- ✓ забезпечення безпеки суспільства (громади) шляхом запобігання вчиненню правопорушень;
- ✓ складення досудової доповіді з метою забезпечення суду інформацією, що характеризує обвинуваченого, а також прийняття судового рішення про міру покарання;
- ✓ виконання покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, громадських чи виправних робіт, пробаційного нагляду, а також штрафу;
- ✓ здійснення нагляду за засудженими, звільненими від відбування покарання з випробуванням, звільненими від відбування покарання вагітними жінками і жінками, які мають дітей до трьох років;
- ✓ проведення соціально-виховної роботи із засудженими, до яких застосовано пробацію;
- ✓ реалізація пробаційних програм стосовно осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням, засуджених до покарання у виді пробаційного нагляду;
- ✓ здійснення заходів з підготовки осіб, які відбувають покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк, до звільнення;
- ✓ направлення засуджених до обмеження волі для відбування покарання до виправних центрів.

ПРОБАЦІЯ не означає уникнення правопорушником покарання. Це можливість змінитися без відбування покарання, пов'язаного з позбавленням волі, та підтримка таких осіб на шляху до змін. Важливо, що в результаті перебування під супроводом пробації особа усвідомлює свої протиправні дії, вчиться справлятися із прокримінальним та/або антисоціальним впливом, має можливість працювати, сплачувати податки та створити сім'ю.

Пробація в Україні — це створення справедливого і безпечного для кожного суспільства, яке прагне жити без правопорушень.

1.3. НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО ПРО ПРОБАЦІЮ

Система пробації України — найбільша за масштабом у Європі, незважаючи на повномасштабне вторгнення росії в Україну. На теперішній час продовжує працювати та виконувати свої функції понад 500 підрозділів пробації — уповноважених органів з питань пробації — створених в кожній адміністративно-територіальній одиниці України, в яких працюють понад 3000 співробітників. Загалом протягом року по обліку в органах пробації проходять близько 150 тис. людей. Це набагато більше, ніж в установах виконання покарань. Якщо порівняти нині кількість людей, які перебувають на пробації і в установах закритого типу, це співвідношення становить 1:2,6. Що вкотре підтверджує значущість якісної роботи пробації та її вплив на безпеку громади. Як вже зазначалося, органи пробації — це державна інституція, а їх діяльність та функції регламентуються законодавством України.

НАЦІОНАЛЬНІ ЗАКОНОДАВЧІ АКТИ З ПИТАНЬ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОБАЦІЇ:

- Конституція України;
- Кримінальний кодекс України;
- Кримінальний процесуальний кодекс України;
- Кримінально-виконавчий кодекс України;
- Закон України «Про пробацію»;
- Закон України «Про волонтерську діяльність»;
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку розроблення та реалізації пробаційних програм» від 18.01.2017 р. № 24;
- Наказ Міністерства юстиції України від 29.01.2019 № 272/5 «Про затвердження Порядку здійснення нагляду та проведення соціально-виховної роботи із засудженими до покарань, не пов'язаних з позбавленням волі»
- Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Положення про організацію діяльності волонтерів пробації» від 17.01.2017 р. № 98/5;
- Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Методичних рекомендацій оцінки ризиків вчинення повторного кримінального правопорушення повнолітніми особами, які вчинили кримінальні правопорушення (обвинувачуються у вчиненні кримінальних правопорушень)» від 26.06.2018 р. № 2020/5 (чинний до 01.01.2026 р.);
- Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Методичних рекомендацій оцінки ризиків вчинення повторного кримінального правопорушення особами, які вчинили кримінальні правопорушення (обвинувачуються у вчиненні кримінальних правопорушень) у віці 14 – 18 років» від 03.12.2018 № 3787/5);
- Наказ Міністерства юстиції України від 24 червня 2025 року № 1776/5 «Про затвердження Методичних рекомендацій оцінки ризиків вчинення повторного кримінального правопорушення повнолітніми особами» (чинний з 01.01.2026);
- Наказ Міністерства юстиції України від 27.01.2017 № 200/5 «Про Порядок складання досудової доповіді».

1.4. ВПЛИВ ПРОБАЦІЇ НА ГРОМАДУ

У країнах Європи ув'язнення є винятковим заходом покарання. Адже вже давно доведено його негативний вплив на психіку та стиль поведінки будь-кого, хто хоч раз опинився за ґратами. Здебільшого ж у світі людей, які вчинили нетяжкі кримінальні правопорушення та які не становлять небезпеки для життя і здоров'я інших людей, залишають у громаді, де правопорушники й відбувають покарання, не пов'язані з позбавленням волі. Такого засудженого можуть зобов'язати пройти реабілітацію для позбавлення від певних залежностей, призначити безоплатні роботи на користь громади, заборонити спілкуватися з певним колом осіб та визначити умови відбування покарання, за порушення яких можна потрапити за ґрати.

На жаль, найбільш поширена серед українців відповідь на питання, що варто робити з правопорушниками — посадити у в'язницю. Але якщо обговорювати не порушення, а особу, яка його вчинила, і обставини, які спонукали її до цього, то люди, зазвичай, починають замислюватися, і відповідь про ув'язнення вже не здається їм такою однозначною.

Утім громада може сказати: якщо він вчинив правопорушення, шкоду, то чому ми повинні ним займатися? Ось тут дуже важливим є розуміння, що займатися порушником буде не громада, а органи пробації, яка має методики та свої інструменти, щоб запобігти повторному правопорушенню.

Але якщо пробація звертається до громади з якимось питанням, то остання повинна допомогти. Хтось може надати таку допомогу на своїй посаді, хтось, якщо працює у державному секторі, — через надання послуг з боку організації.

Потужним інструментом є приватне шефство та приватне партнерство, яке ми бачимо в інших країнах. Громади мають бути зацікавлені у тому, щоб їх член не вчинив правопорушення та бути впевненим у його безпечності. Простіше за все ув'язнити. Та чи повернеться така людина з в'язниці більш усвідомленою й більш законослухняною? Ні. Проте вона повернеться. Тож, мабуть, краще спробувати мотивувати її до змін: допомогти та супроводити на шляху цих змін, ніж сподіватися на щось примарне.

Неможливо забезпечувати ефективну пробацію без використання ресурсів громади. Працівник органу пробації — не професійний психолог, не соціальний працівник, не працівник освіти, не працівник служби зайнятості в одній особі¹. І тому, очевидно, що в межах своєї роботи працівник буде звертатися по допомогу до відповідних фахівців. Завдання працівника пробації - скоординувати свою діяльність так, щоб допомогти суб'єкту отримати послуги від цих фахівців. Якщо ці фахівці будуть ставитися до правопорушників з ознаками дискримінації або не будуть вважати, що працівники пробації роблять якусь серйозну справу, чи взагалі не знатимуть, що таке пробація, вони, напевно, будуть йти назустріч.

Статистика говорить про те, що суспільству утримання людини, яка перебуває на пробації, коштує фінансово значно менше, ніж людини, яка потрапляє у в'язницю. Це співвідношення є дуже різким. У світі (в багатьох країнах) це у співвідношенні 1:10, а в Україні — 1:20. І все-таки, гроші — це не головне. Є ще втрати для держави. У тому сенсі, що людина, яка потрапляє у місця позбавлення волі, окрім ізоляції від суспільства, зазнає більших втрат, особливо в умовах війни. Ця людина втрачає соціальні зв'язки, які є необхідними для її розвитку, втрачає можливість прогресивно розвиватися, втрачає можливість робити якісь здобутки, досягнення, які можуть бути корисними не лише для неї особисто, а й для держави. Ця людина може втратити сім'ю, може втратити своє майно, свій людський образ, а також не мати перспективи у майбутньому на подальше життя в суспільстві та може загрожувати безпеці суспільства. Безпека суспільства — це найголовніша мета впровадження пробації в Україні.

Отже, громада найбільш зацікавлена у наданні комплексної допомоги суб'єктам пробації для зміни його/її способу життя, аби створити таке середовище, в якому правопорушник буде прагнути жити, не вчиняючи нових кримінальних правопорушень.

Саме для цього до роботи з суб'єктом пробації залучаються місцеві органи влади, громадські організації та небайдужі люди, які стають волонтерами пробації.

¹ Працівники пробації мають право працювати у разі наявності професійної освіти: «Право», «Соціальна робота», «Психологія» або «Педагогіка» тощо

У ПІДСУМКУ

ПЕРЕВАГИ ПРОБАЦІЇ ДЛЯ ГРОМАДИ І ДЕРЖАВИ:

- ✓ зниження рівня злочинності та убезпечення громади від вчинення повторних кримінальних правопорушень;
- ✓ справедливе здійснення правосуддя: баланс між карою за вчинене правопорушення, відшкодуванням завданої шкоди та інтересами членів суспільства;
- ✓ зниження кількості ув'язнених у місцях позбавлення волі, що має позитивний економічний ефект — утримання правопорушника у місцях позбавлення волі набагато дорожче, ніж перебування на пробації, а також, залишаючись у суспільстві, особа не втрачає роботу та сплачує внески до бюджету.

МОДУЛЬ 2

2. ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ, ПОВ'ЯЗАНА З ПРОБАЦІЄЮ

2.1. Волонтерська діяльність в Україні та світі

2.2. Хто такий волонтер пробації, і що він робить

2.3. Права та обов'язки волонтерів пробації

2.1. ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

ВОЛОНТЁР (*volontaire* — доброволець) — добровільний помічник. Волонтери — це люди, які цілком безоплатно працюють у сиротинцях, притулках для дітей, школах-інтернатах, будинках для людей похилого віку і так далі. Вони доглядають хворих і допомагають старшим людям по господарству.

Існує припущення, що волонтерство як суспільний рух виникло на Заході, а першими волонтерами були самаритяни, які почали надавати допомогу всім, хто її потребував. Більш впевнено можна говорити про виникнення феномену волонтерства вже з середини XIX століття. 1859 рік вважається роком виникнення волонтерського руху у світі. Саме в цей період Жан Анрі Дюнан, відомий французький письменник-журналіст, вражений наслідками кривавої битви при Сольферіно, запропонував створення Червоного Хреста — організації, яка працювала б на волонтерських засадах і надавала першу медичну допомогу полоненим та пораненим. Принципами, сформульованими Анрі Дюнаном, керуються і досі волонтерські організації усього світу.

Деякі дослідники виділяють XX століття як головну віху в розвитку волонтерського руху. У Європі після закінчення першої світової війни з'явилися люди, готові надавати допомогу постраждалим у війні. Саме у цей час були створені перші волонтерські організації. Нині засновано Координаційний комітет міжнародної волонтерської служби (CCIVS) під егідою ЮНЕСКО зі штаб-квартирою у Парижі.

В Україні існує давня традиція суспільної праці, взаємодопомоги, піклування про ближнього. Осіб, які працювали у цій сфері, називали громадськими діячами, альтруїстами, доброчинцями, добровольцями тощо. Настали нові часи і по-іншому стали називати таких людей — волонтери. У Законі України «Про соціальні послуги» поняття «волонтер» трактується як фізична особа, яка добровільно здійснює благодійну, неприбуткову та вмотивовану діяльність, що має суспільно-корисний характер.

Волонтерський рух — доброчинна діяльність, яка здійснюється фізичними особами на засадах безоплатної діяльності, без просування по службі, заради добробуту та процвітання спільнот і суспільства загалом. Людину, яка добровільно надає безоплатну соціальну допомогу та послуги інвалідам, хворим, особам і соціальним групам, які опинилися в складній життєвій ситуації, називають волонтером.

ВОЛОНТЕРИ КЕРУЮТЬСЯ ТАКИМИ ПРИНЦИПАМИ:

- ✓ визнають право на закріплення за всіма чоловіками, жінками та дітьми, незалежно від їхньої расової належності, віросповідання, фізичних особливостей, відповідного соціального та матеріального становища;
- ✓ поважають гідність і культуру всіх людей;
- ✓ надають допомогу, безоплатні послуги особисто або організовано в дусі партнерства і братерства;
- ✓ визнають рівну важливість особистих і колективних потреб, сприяють їх колективному забезпеченню;
- ✓ ставлять перед собою мету перетворити волонтерство на елемент особистого процвітання, набуття нових знань і навичок, удосконалення здібностей, стимулюючи для цього ініціативу і творчість людей, надаючи кожному можливість бути творцем, а не користувачем, спостерігачем;
- ✓ стимулюють почуття відповідальності, заохочують сімейну, колективну і міжнародну солідарність.

За належністю до певної організаційної структури серед волонтерів України можна умовно виокремити тих, хто працює при територіальних центрах соціального обслуговування (надання соціальних послуг), а також волонтерів членів різних громадських об'єднань (наприклад: Всеукраїнський громадський центр «Волонтер», Центр волонтеріату «Добра воля» тощо). Серед волонтерів найчисельнішою групою є учні старших класів і середніх спеціальних закладів, студенти вишів. Волонтерами є також батьки, пенсіонери та спеціалісти, які безоплатно надають різні види послуг (юридичні, соціальні, психологічні тощо).

Волонтерська діяльність як вияв милосердя і доброчинності буде існувати доти, доки існує потреба людей у тій чи іншій допомозі та обмежена державна участь у задоволенні потреб своїх громадян, їх соціальній підтримці.

Для України, як і для всього світу, волонтерська діяльність є актуальною і важливою з цілої низки причин.

ПО-ПЕРШЕ, як свідчить багаторічний досвід співпраці із волонтерами, це ефективний спосіб розв'язувати складні проблеми окремої людини, суспільства та довкілля, які часто виникають на ґрунті недостатньої турботи про суспільне благо.

ПО-ДРУГЕ, волонтерська діяльність приносить у соціальну сферу нові, зазвичай творчі та сміливі ідеї щодо вирішення найгостріших і найскладніших проблем. Тому саме завдяки волонтерству безвихідні, на перший погляд, ситуації знаходять своє вирішення.

ПО-ТРЕТЄ, волонтерська діяльність — це спосіб, за допомогою якого кожний представник суспільства може брати участь у поліпшенні якості життя як окремої людини, так і громади чи всієї країни.

ПО-ЧЕТВЕРТЕ, це можливість вирішити проблеми, адресувавши їх тим, хто здатний професійно та кваліфіковано їх розв'язати. Волонтерська допомога — роботи та послуги, що безоплатно виконуються і надаються волонтерами. Їхні послуги є формою благодійної діяльності, яка ґрунтується на принципах законності, гуманності, рівності, добровільності, безоплатності та неприбутковості².

Водночас безоплатне виконання робіт або надання послуг особами, що здійснюється на основі сімейних, дружніх чи сусідських відносин, не є волонтерською діяльністю.

ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ ЗА ТАКИМИ НАПРЯМАМИ:

- ✓ надання волонтерської допомоги з метою підтримки малозабезпечених, безробітних, багатодітних, бездомних, безпритульних, осіб, які потребують соціальної реабілітації;
- ✓ здійснення догляду за хворими, інвалідами, самотніми, людьми похилого віку та іншими особами, які через свої фізичні, матеріальні чи інші особливості потребують підтримки та допомоги;
- ✓ надання допомоги громадянам, які постраждали внаслідок надзвичайної ситуації техногенного чи природного характеру, дії особливого періоду, правових режимів надзвичайного чи воєнного стану, проведення антитерористичної операції, у результаті соціальних конфліктів, нещасних випадків, а також жертвам кримінальних правопорушень, біженцям, внутрішньо переміщеним особам;
- ✓ надання допомоги особам, які через свої фізичні або інші вади обмежені в реалізації своїх прав і законних інтересів;
- ✓ проведення заходів, пов'язаних з охороною навколишнього природного середовища, збереженням культурної спадщини, історико-культурного середовища, пам'яток історії та культури, місць поховання;
- ✓ сприяння проведенню заходів національного та міжнародного значення, пов'язаних з організацією масових спортивних, культурних та інших видовищних і громадських заходів;
- ✓ надання волонтерської допомоги для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру;
- ✓ надання волонтерської допомоги Збройним Силам України, іншим військовим формуванням, правоохоронним органам, органам державної влади під час дії особливого періоду, правових режимів надзвичайного чи воєнного стану, проведення антитерористичної операції;
- ✓ надання волонтерської допомоги за іншими напрямками, не забороненими законодавством.

² Волонтерство в Україні регламентується [Законом України «Про волонтерську діяльність»](#)

Волонтери надають волонтерську допомогу на базі організації чи установи, що залучає до своєї діяльності волонтерів, на підставі договору про провадження волонтерської діяльності, укладеного з такою організацією чи установою, або без такого договору.

ВОЛОНТЕР МАЄ ПРАВО НА:

- належні умови здійснення волонтерської діяльності, зокрема отримання достовірної, точної та повної інформації про порядок та умови провадження волонтерської діяльності, забезпечення спеціальними засобами захисту, спорядженням та обладнанням;
- зарахування часу здійснення волонтерської діяльності до навчально-виробничої практики в разі її проходження за напрямом, що відповідає отримуваній спеціальності, за згодою навчального закладу;
- відшкодування витрат, пов'язаних зі здійсненням волонтерської діяльності (за наявності джерел фінансування волонтерської діяльності);
- інші права, передбачені договором про провадження волонтерської діяльності та законодавством.

ВОЛОНТЕР ЗОБОВ'ЯЗАНИЙ:

- сумлінно та своєчасно виконувати обов'язки, пов'язані з провадженням волонтерської діяльності;
- у випадках, визначених законодавством, проходити медичний огляд та надавати довідку про стан здоров'я;
- у разі необхідності проходити підготовку (перепідготовку);
- не допускати дій і вчинків, які можуть негативно вплинути на репутацію волонтера, організації чи установи, на базі якої проводиться волонтерська діяльність;
- дотримуватися правового режиму інформації з обмеженим доступом;
- у разі укладення договору про провадження волонтерської діяльності та одностороннього розірвання договору з ініціативи волонтера відшкодовувати прямі збитки, завдані ним, якщо це передбачено договором;
- відшкодовувати майнову шкоду, заподіяну внаслідок здійснення ним волонтерської діяльності, відповідно до закону.

2.2. ХТО ТАКИЙ ВОЛОНТЕР ПРОБАЦІЇ, І ЩО ВІН РОБИТЬ

Світовий досвід залучення волонтерів до роботи із засудженими налічує не роки, а століття, і підходи у співпраці органів пробації з волонтерами та громадськими об'єднаннями дуже різні.

У деяких європейських країнах (наприклад у Латвії) неурядові волонтерські організації та їх волонтери пробації виконують завдання щодо організації роботи з суб'єктами пробації, які чітко описані контрактами та окремо розробленими програмами для волонтерів пробації. Вони відокремлені від держави та інтегровані в систему пробації для виконання спеціального соціального замовлення на певний перелік регламентованих угодами послуг.

В інших розвинутих демократичних країнах (таких як Японія) волонтери — це особлива категорія чиновників за сумісництвом, які працюють на добровільній та безоплатній основі, є представниками громадськості. Це навчені активісти, роль яких, відповідно до законодавства, полягає у доповненні роботи, яка не охоплюється достатньою мірою посадовими особами пробації.

Волонтери пробації в різних країнах охоплюють своєю діяльністю і дорослих, і неповнолітніх правопорушників (чоловіків та жінок, дівчат і хлопців), які відбувають покарання, не перебуваючи ізольованими від суспільства, або перебувають в місцях позбавлення волі.

Деякі джерела говорять про позитивний міжнародний досвід (країни Європи та Сполучені Штати Америки) залучення волонтерів з релігійних організацій до роботи з неповнолітніми правопорушниками, який має позитивний вплив на зменшення рецидивної злочинності серед неповнолітніх — саме ці організації здатні ефективно впливати на морально-етичний комплекс особистості неповнолітнього злочинця. Практика свідчить, що суб'єкту пробації простіше відкритися саме працівнику релігійної організації, ніж співробітнику служби пробації.

В Україні волонтерська діяльність, пов'язана з пробацією, розвивається одночасно та інтегровано з розвитком самої системи пробації в Україні.

На сьогодні волонтерську діяльність, пов'язану з пробацією, регламентують закони України «Про пробацію» та «Про волонтерську діяльність» (з урахуванням особливостей, визначених Кримінально-виконавчим кодексом України та нормативно-правовими актами, що регулюють організацію пробації), а також Положення про організацію діяльності волонтерів пробації, затверджене наказом Міністерства юстиції України від 17.01.2017 № 98/5.

Ці нормативно-правові акти основним завданням для волонтерів пробації визначають сприяння органу пробації у здійсненні нагляду за засудженими та проведенні з ними соціально-виховної роботи. А також наголошують, що волонтери пробації здійснюють свої повноваження під керівництвом персоналу органу пробації.

Волонтер української пробації — це соціально активна людина, яка на добровільній та безоплатній основі сприяє органу пробації у здійсненні нагляду за суб'єктами пробації і проведенні з ними соціально-виховної роботи.

Волонтерство пробації в Україні — це інструмент, який мають у своєму арсеналі органи пробації для надання комплексної допомоги та ресоціалізації громадян, що перебувають у конфлікті із законом.

ХТО МОЖЕ БУТИ ВОЛОНТЕРОМ ПРОБАЦІЇ?

Основні вимоги до кандидатів у волонтери пробації:

- бажання працювати та позитивний настрій, стресостійкість, добре розвинені комунікативні та соціальні навички;
- спрямованість допомагати у вирішенні психологічних, соціальних та інших питань, які виникають під час нагляду та соціально-виховної роботи із суб'єктами пробації, забезпечення увагою і спостереженням, проведення тематичних заходів;
- вік від 18 років (жінки, чоловіки).

ДО ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ПОВ'ЯЗАНОЇ З ПРОБАЦІЄЮ, НЕ ЗАЛУЧАЮТЬСЯ:

- особи, які мають непогашену чи незняту в установленому законом порядку судимість;
- особи, які раніше були виключені органом пробації зі складу волонтерів пробації через допущення дій і вчинків, які негативно вплинули на репутацію волонтера пробації, органу пробації, порушили права суб'єктів пробації.

ЧОМУ Ж ЛЮДИ, ЯКІ МАЮТЬ ВЛАСНУ РОДИНУ І РОБОТУ, У СВІЙ ВІЛЬНИЙ ЧАС НАДАЮТЬ БЕЗОПЛАТНУ ДОПОМОГУ ТАКІЙ СТИГМАТИЗОВАНІЙ КАТЕГОРІЇ ГРОМАДЯН ЯК ЗАСУДЖЕНІ? ТОМУ ЩО ВВАЖАЮТЬ ЦЕ ПРАВИЛЬНИМ!

Згідно з проведеним дослідженням, багато волонтерів пробації в нашій країні є професійними лікарями, психологами, юристами, соціальними працівниками, і вони усвідомлюють зв'язок між ефективною пробацією і безпекою для громади, де вони живуть.

Часто волонтери пробації — це громадські активісти, які вже пройшли свій складний шлях, змінили спосіб життя і хочуть допомогти іншим вирватися із прірви наркотиків, алкоголізму та кримінального світу.

Молодь йде у волонтери пробації, оскільки вірить у важливість соціальної роботи, а також розуміють, що отриманий волонтерський досвід позитивно вплине на їхнє професійне майбутнє.

Старші люди у ролі волонтерів хочуть ділитися своїми знаннями та рецептами успіху.

У ВСІХ ВОЛОНТЕРІВ СВОЯ МОТИВАЦІЯ, А РЕЗУЛЬТАТ ОДИН: ПРАЦІВНИКИ ПРОБАЦІЇ МАЮТЬ ПАРТНЕРІВ У РОБОТІ ТА ОТРИМУЮТЬ БІЛЬШЕ МОЖЛИВОСТЕЙ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕФЕКТИВНОЇ РОБОТИ З СУБ'ЄКТАМИ.

До яких заходів орган пробації має право залучати волонтерів пробації?

ЗАХОДИ	ОПИС
Наглядові заходи	
перевірка суб'єктів пробації за місцем роботи або навчання	• допомога працівнику(-ці) в підготовці листів-запитів щодо характеристик поведінки за місцем навчання чи роботи, стосунків з оточенням особи; • спільне з працівником пробації відвідування суб'єктів пробації за місцем роботи або навчання
перевірка виконання обов'язків, покладених рішенням суду на осіб, засуджених до покарання у виді пробаційного нагляду або осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням	• перегляд завдань індивідуального плану та результатів їх виконання (у межах компетенції або за необхідністю); • підготовка запитів до організацій, установ щодо виконання завдань індивідуального плану; • допомога куратору пробаційних програм під час реалізації пробаційної програми
перевірка достовірності поважних причин, що зумовили неявку суб'єктів пробації до органу пробації в призначений строк	• допомога у встановленні причин неявки за викликом / реєстрацією; • підготовка запитів до організацій, установ різних форм власності щодо встановлення причин неявки
участь у здійсненні першочергових заходів розшуку суб'єктів пробації, місцезнаходження яких невідоме	• супроводження працівника пробації під час відвідання ним місць можливого перебування суб'єкта пробації
участь у перевірці відбування покарання у виді громадських/виправних робіт	• проведення контрольних перевірок за місцем відбування громадських робіт

Соціально-виховні заходи

участь у проведенні соціально-виховної роботи із суб'єктами пробації	залучення до організації та проведення заходів, тренінгових занять, спортивних заходів та іншої суспільно корисної діяльності, що реалізовується з суб'єктами пробації в межах соціально-виховної роботи
участь у складанні та реалізації заходів індивідуальних планів роботи із суб'єктами пробації	зокрема у випадках, коли волонтер пробації може надавати послуги, що сприятимуть виконанню завдань індивідуального плану суб'єкта пробації, наприклад: тестування і консультування на ВІЛ та інші ІПСШ, гепатити, проходженню медичного обстеження; отримання одягу та/чи продуктових, гігієнічних наборів; оформлення документів, постановку на облік щодо отримання соціальних виплат тощо
участь у проведенні індивідуально-профілактичної роботи із суб'єктами пробації	за умов наявності необхідних знань, умінь та навичок та проходження відповідного навчання (про що свідчитиме отримання сертифікату) у межах виконання завдань індивідуального плану, наприклад: супровід до місця отримання необхідних послуг; організація індивідуальних профілактичних занять; залучення до суспільно-корисної діяльності та допомоги тощо
надання консультативної, психологічної та інших видів допомоги суб'єктам пробації	у випадках, коли волонтер пробації володіє спеціальними знаннями, уміннями та навичками в галузі психології, психотерапії, юриспруденції, наркології, медицини, захисту прав людей тощо (про що свідчать відповідні дипломи, сертифікати)
сприяння у працевлаштуванні суб'єктів пробації, залученні їх до навчання, виховних заходів та соціально корисної діяльності	супровід суб'єкта пробації до територіального центру зайнятості населення, організація чи надання послуг щодо навчання, допомога у працевлаштуванні через власну базу підприємств / організацій тощо
залучення у якості помічника/ асистента до реалізації пробаційних програм стосовно осіб, засуджених до виконання покарання у виді пробаційного нагляду або осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням (в межах заходів індивідуального плану роботи)	у випадках, коли волонтер пробації має відповідну освіту, володіє певними навичками проведення індивідуальної/групової роботи

Якщо говорити простою мовою, то волонтери пробації, за дорученням органів пробації, допомагають суб'єктам пробації знайти роботу, пройти медичне обстеження, оформити соціальні пільги тощо в межах своїх знань та вмінь. Волонтер може допомогти суб'єкту пробації порозумітися з органами державної влади, установами й організаціями та отримати паспорт, медичні довідки, оформити місце реєстрації тощо.

Окремі волонтери пробації, відповідно до своєї кваліфікації, можуть надавати юридичні, психологічні чи інші консультації, проводити інформаційно-тренінгові та інші заняття із суб'єктами. Дуже важливою є допомога волонтерів, які на власному досвіді, за принципом «рівний — рівному», можуть розповісти та показати, що можливо вийти зі складних життєвих обставин, подолати залежності та проблеми, жити повним й активним життям, бути повноцінним членом громади.

ЯК СТАТИ ВОЛОНТЕРОМ ПРОБАЦІЇ?

Алгоритм оформлення співпраці волонтера пробації з органом пробації

Якщо Ви попередньо визначилися із бажанням стати волонтером пробації, працівник(-ця) органу пробації повинен організувати роботу та виконати таке:

- 1)** Вам необхідно заповнити анкету волонтера пробації, яка дозволяє працівнику органу пробації визначити питання та акценти для проведення співбесіди із Вами, виявити Вашу мотивацію стати волонтером пробації, визначити можливі напрями співпраці;

1	Прізвище, ім'я, по батькові	
2	Дата народження	
3	Місце проживання	
4	Контактний телефон	
5	Освіта (коли/ який навчальний заклад закінчив)	
6	Місце роботи, навчання	
7	Дані про проходження спеціального навчання	
8	Досвід волонтерської діяльності (коротко зазначити вид діяльності, громадські об'єднання, у складі яких здійснювалася волонтерська діяльність, період здійснення такої діяльності)	
9	Досвід роботи, пов'язаної з повнолітніми чоловіками / жінками, неповнолітніми хлопцями / дівчатами, внутрішньо переміщеними особами тощо	
10	Скільки часу протягом дня Ви могли б приділяти волонтерській діяльності	
11	Що саме приваблює Вас у волонтерській діяльності у сфері пробації:	
	отримання нового досвіду	
	бажання допомогти іншим	
	внесок у загальнодержавну справу	
	підвищення безпеки суспільства	
	інше	

2) у заздалегідь погоджений день і час із Вами працівник органу пробації проводить співбесіду. Під час неї працівник органу пробації надає інформацію щодо основних напрямів та функцій пробації, ставить уточнюючі питання, які виникли після аналізу заповненої Вами анкети, зокрема щодо здатності особи до волонтерської діяльності, пов'язаної з пробацією, його / її мотивація, досвід роботи, освіта та інші відомості, що характеризують кандидата у волонтери пробації та ознайомлює із основними напрямками роботи в органах пробації і можливими видами співпраці;

3) зверніть увагу, що до співбесіди не допускаються особи, які прийшли з ознаками алкогольного чи наркотичного сп'яніння, мають прояви агресивної поведінки тощо;

4) після проведення співбесіди, у разі якщо Ваша кандидатура відповідає всім вимогам, працівник органу пробації запропонує Вам написати заяву на зарахування до числа волонтерів пробації;

5) визначення функцій волонтера пробації.

Після того, як написана заява про залучення до числа волонтерів відповідного органу пробації, працівник цього органу пробації спільно з Вами визначають функції та завдання, до виконання яких Ви можете залучатися;

6) зваживши усі «за» та «проти», із Вами органом пробації буде укладено договір про провадження волонтерської діяльності, пов'язаної з пробацією.

За договором одна сторона (волонтер - Ви) зобов'язується за завданням іншої сторони (органу пробації) особисто безоплатно здійснювати волонтерську діяльність протягом установленого в договорі строку, а орган пробації зобов'язується забезпечити Вам можливості для здійснення волонтерської діяльності.

Договір укладається в письмовій формі та має містити:

- опис волонтерської діяльності (Ваші завдання);
- період провадження Вами волонтерської діяльності;
- права та обов'язки сторін;
- відповідальність за заподіяння збитків;
- умови розірвання договору.

Договір ґрунтується на основі тих функцій і завдань, що були спільно визначені з працівником органу пробації та Вами.

Договір може бути підписаний на визначений термін, або Вам органом пробації може бути встановлений випробувальний строк до трьох місяців, під час якого вивчаються Ваші моральні та ділові якості;

7) орган пробації перед початком діяльності волонтера зобов'язаний провести Вам інструктаж щодо діяльності загалом, взаємодії із суб'єктами пробації та техніки безпеки. У разі необхідності, орган пробації може проводити додаткове навчання волонтерів щодо виконання специфічних завдань.

Інструктаж, окрім акценту на професійні завдання та зміст їх виконання, має обов'язково передбачати інформацію про таке:

- етика спілкування з суб'єктами пробації та працівниками органу пробації;
- вимоги до Вашого зовнішнього вигляду та форми одягу під час здійснення волонтерської діяльності;
- особливості засуджених неповнолітніх та дорослих, безпека виконання Вами визначених завдань.

За яких умов з волонтером пробації може бути розірвано договір?

Виключення волонтера пробації зі складу волонтерів пробації здійснюється у разі:

- закінчення строку дії договору;
- розірвання договору в односторонньому порядку за ініціативою органу пробації через:
 - неналежне виконання волонтером завдань;
 - перебування волонтера під час виконання завдань у стані з ознаками алкогольного чи наркотичного сп'яніння;
 - неналежне спілкування з суб'єктами і працівниками органу пробації (ненормативна лексика, прояви вербальної або фізичної агресії);
 - інші порушення умов угоди тощо;
- розірвання договору в односторонньому порядку за ініціативою волонтера пробації.

2.3. ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ ВОЛОНТЕРІВ ПРОБАЦІЇ

Згідно з договором про провадження волонтерської діяльності, пов'язаної з пробацією, **волонтер** пробації під час здійснення своїх повноважень **має право** на:

- безпечні й належні умови здійснення волонтерської діяльності, зокрема, отримання достовірної, точної та повної інформації про порядок та умови провадження волонтерської діяльності, пов'язаної з пробацією;
- перебування на території і в приміщеннях підприємств, установ та організацій за дозволом їх керівників або уповноважених ними осіб;
- участь у відвідуванні суб'єктів пробації за місцем їх роботи або навчання;
- проведення зустрічей із суб'єктами пробації з метою здійснення заходів соціально-виховної роботи;
- захист своїх прав відповідно до законодавства;
- інші права, передбачені договором та законодавством.

Волонтер пробації під час здійснення своїх повноважень **зобов'язаний**:

- сумлінно та своєчасно виконувати обов'язки щодо здійснення волонтерської діяльності, пов'язаної з пробацією;
- не допускати дій і вчинків, які можуть негативно вплинути на репутацію волонтера пробації та органу пробації;
- не допускати дій та вчинків, які можуть порушити права суб'єктів пробації;
- виконувати умови договору;
- дотримуватися правового режиму інформації з обмеженим доступом.

ВАЖЛИВО!

Доступ волонтерів пробації до відомостей щодо персональних даних суб'єктів пробації можливий виключно за умови підписання з волонтером договору про провадження волонтерської діяльності, що передбачає обов'язок волонтера не розголошувати персональні дані та інші відомості про суб'єкта пробації, які стали відомі у зв'язку з волонтерською діяльністю.

ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВ СУБ'ЄКТІВ ПРОБАЦІЇ ВОЛОНТЕРИ ПРОБАЦІЇ ВІДПОВІДАЮТЬ ЗГІДНО ІЗ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ.

ЗВЕРТАЄМО УВАГУ НА ТАКЕ:

- ✓ Часто волонтеру пробації для допомоги суб'єкту пробації необхідно звернутися до державного органу влади, медичного чи навчального закладу, роботодавця тощо. З метою спрощення комунікації з представниками державних / комунальних / приватних установ і організацій Вам може бути видана довідка волонтера пробації. Ця довідка інформує про те, що Ви дійсно є волонтером пробації, про що укладено відповідний договір між громадянином (громадянкою) та органом пробації, а також у довідці зазначені основні функції волонтера пробації.
- ✓ Відомості про відсутність у Вас судимості уточняється один раз на рік, про що Ви надаєте до органу пробації відповідну довідку. Для цього вже не потрібно нікуди їхати, стояти у чергах та готувати купу документів: держава запровадила онлайн-сервіс, за допомогою якого така довідка просто прийде на Вашу електронну пошту (замовити й отримати довідку про несудимість ОНЛАЙН можна через сайти <https://odk.mvs.gov.ua/> або <https://hsc.gov.ua/index/poslugi/dovidka-pro-vidsutnist-sudimosti/>).

ПРОСИМО ВРАХУВАТИ, що в сучасних умовах органи пробації не наділяються ресурсами для забезпечення роботи волонтерів та компенсації їхніх витрат. Так само відсутні й програми компенсації шкоди, що може бути спричинена під час виконання волонтерської діяльності.

Зворотний зв'язок з волонтером пробації

Під час виконання завдань, що поставлені перед Вами як волонтером пробації, працівник органу пробації контролює їх виконання, підтримує зворотний зв'язок з Вами щодо результатів, труднощів, досягнень; надає інформаційну та консультативну підтримку щодо особливостей виконання того чи іншого завдання.

МОДУЛЬ 3

3. ОСОБЛИВОСТІ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ПОВ'ЯЗАНОЇ ІЗ ПРОБАЦІЄЮ

3.1. Кейс-менеджмент як основа роботи з суб'єктами пробації

3.2. Вплив стигматизації і дискримінації на соціальну адаптацію суб'єктів пробації. Толерантність та етика як невід'ємні компоненти волонтерської діяльності, пов'язаної з пробацією

3.3. Особиста безпека волонтера під час здійснення волонтерської діяльності, пов'язаної з пробацією

3.1. КЕЙС-МЕНЕДЖМЕНТ ЯК ОСНОВА РОБОТИ З СУБ'ЄКТАМИ ПРОБАЦІЇ

Кейс-менеджмент є динамічним, добре скоординованим, цілеспрямованим і гнучким підходом до роботи з суб'єктом пробації. Він містить у собі весь комплекс наявних у державі, суспільстві та оточенні засудженої особи послуг, які можуть бути спрямовані на задоволення його/її потреб у реабілітації та ресоціалізації.

При буквальному перекладі на українську мову слово «кейс-менеджмент» означає «управління випадком», «ведення випадку». Це добре відображає суть кейс-менеджменту як санкціонованого законом втручання в життя правопорушника, спрямованого на управління процесом його ресоціалізації забезпечення умов для створення можливостей і формування у нього навичок задоволення потреб соціально прийнятними способами. До того ж основним завданням кейс-менеджменту є встановлення балансу між необхідним втручанням у життя правопорушника, яке дасть змогу максимально можливою мірою дотримати його/її права і створити умови для задоволення його/її основних потреб некримінальним способом, і захистом суспільства через відшкодування збитку, нанесеного жертві і спільноті, та запобігання рецидивних правопорушень.

Як основні функції процесу кейс-менеджменту можна виділити такі:

- оцінка ступеня задоволеності базових та актуальних потреб правопорушника;
- виділення криміногенних потреб, задоволення яких на цьому етапі здійснюється кримінальним або антисоціальним способом;
- оцінка рівня ризику вчинення повторних кримінальних правопорушень у майбутньому;
- визначення рівня необхідного втручання в життя особи;
- розроблення спільно із суб'єктом пробації плану індивідуальної роботи — «дорожньої карти», відповідно до виявлених криміногенних потреб, рівня мотивації, особистісних якостей тощо, який охоплює заходи для досягнення поставлених цілей соціально-виховної роботи із цією особою;
- надання інформації суду (у разі необхідності) про виявлені криміногенні потреби правопорушника, про ризик вчинення ним / нею повторних правопорушень і про рівень необхідного втручання в його / її життя;
- оцінка необхідності та можливості отримання особою медичних, психологічних, соціальних, освітніх та інших реабілітаційних послуг у межах вироку суду та відповідно до можливостей держави і місцевої громади;
- здійснення контролю за виконанням заходів, наданням та отриманням послуг з метою забезпечення безперервності та регулювання процесу ресоціалізації, в разі необхідності;
- збирання і збереження необхідної інформації про особу на всіх етапах ведення справи.

Здійсненням координації кейс-менеджменту повинні займатися працівники органу пробації, яких умовно можна назвати «кейс-менеджери». Проте до процесу ведення випадку (проведення соціально-виховної роботи) активно залучаються представники різних державних установ, громадських організацій, члени місцевої громади, родичі та друзі правопорушника, **а також волонтери пробації**. У підсумку має бути сформована «мультидисциплінарна команда кейс-менеджменту», склад якої варіюється залежно від обставин конкретної справи.

Отже, соціально-виховна робота є низка заходів, які проводяться з урахуванням результатів оцінки ризиків та може передбачати заходи щодо надання консультативної, психологічної та інших видів допомоги; сприяння працевлаштуванню; залучення до навчання; участь у виховних заходах та соціально корисній діяльності; проведення індивідуально-профілактичної роботи, зокрема з участю **волонтерів пробації**.

Під час складання індивідуального плану роботи із суб'єктом пробації, варто врахувати, що не всі суб'єкти пробації потребують надання допомоги — частина суб'єктів взагалі не потребує надання допомоги³, бо здатна самостійно вирішити всі наявні проблеми. У таких випадках працівникам органів пробації необхідно тільки моніторити зміни у житті такої особи, задля своєчасного реагування на можливі критичні ситуації, які підвищують ризик прояву антисоціальної та/ або прокримінальної поведінки.

МОДЕЛЬ ВЕДЕННЯ ВИПАДКУ ПІД ЧАС РОБОТИ З СУБ'ЄКТАМИ ПРОБАЦІЇ ЗАСТОСОВУЄТЬСЯ, КОЛИ:

- за результатами оцінки ризиків було виявлено хоча б одну криміногенну потребу;
- наявність ризику вчинення насильницьких дій стосовно інших;
- суб'єкт пробації сам / сама перебуває в небезпеці, або існує реальний ризик життю та його/її здоров'ю;
- суб'єкт не в змозі самостійно задовольнити нагальні базові потреби і потребує допомоги, для надання якої потрібно залучення додаткових ресурсів;
- суб'єкт не може самостійно отримати доступ до життєво необхідної йому послуги (лікування, оформлення групи інвалідності, працевлаштування тощо).

АЛГОРИТМ ВЕДЕННЯ ВИПАДКУ:

1. Вивчення і аналіз випадку (оцінка ризиків).
2. Складання індивідуального плану роботи (індивідуальний план роботи із суб'єктом пробації).
3. Виконання індивідуального плану роботи (за потреби, із залученням волонтерів пробації та партнерських установ і організацій).
4. Аналіз результатів. Корегування індивідуального плану роботи або завершення роботи з випадком.

В Україні кейс-менеджмент застосовується під час наглядової та пенітенціарної пробації на будь-якій зі стадій роботи з правопорушником, а волонтери пробації є важливою складовою частиною для досягнення позитивних результатів у кожному кейсі.

3.2. ВПЛИВ СТИГМАТИЗАЦІЇ І ДИСКРИМІНАЦІЇ НА СОЦІАЛЬНУ АДАПТАЦІЮ СУБ'ЄКТІВ ПРОБАЦІЇ. ТОЛЕРАНТНІСТЬ ТА ЕТИКА ЯК НЕВІД'ЄМНІ КОМПОНЕНТИ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ПОВ'ЯЗАНОЇ З ПРОБАЦІЄЮ

Доведеним є той факт, що від ставлення пересічних громадян та суспільства загалом до правопорушників, які до того ж перебувають на обліку в органах пробації, значною мірою залежить успішність процесу їх соціальної адаптації та реінтеграції в активне суспільне життя. Неприйняття суспільством, небажання надати допомогу або посприяти в будь-якому питанні, «таврування», «стигматизація» засуджених перешкоджають їх поверненню в суспільство.

³ Відповідно до результатів досліджень, було сформовано принцип ризику: чим нижчий рівень ризику вчинення повторного кримінального правопорушення, тим менший рівень впливу / втручання необхідний зі сторони фахівців. І чим вищий рівень ризику вчинення повторного кримінального правопорушення – тим вищий рівень втручання / роботи, необхідний зі сторони фахівців

СТИГМАТИЗАЦІЯ — це упереджене, негативне ставлення до окремої людини чи групи людей, пов'язане з наявністю у неї/них якихось особливих властивостей чи ознак. Стигматизація виявляється опосередковано через поширення в суспільстві негативного ставлення, що пізніше приводить до дискримінації як прямого порушення прав.

Стигматизація завжди неухильно призводить до дискримінації, яку ще часто називають стигматизацією в дії. Терміном «дискримінація» розуміють як навмисне обмеження прав частини населення, окремих груп чи індивідів за певною ознакою. У нашому випадку такою ознакою є статус особи, яка вчинила кримінальне правопорушення і є суб'єктом пробації. Ситуація істотно ускладнюється, якщо суб'єкт пробації хворіє на ВІЛ/СНІД, туберкульоз або інші соціально-небезпечні хвороби, належить до національних, релігійних чи сексуальних меншин, страждає на психічні розлади тощо.

Близько чверті осіб, які живуть із ВІЛ, вказують на те, що ВІЛ-позитивний статус цілком або частково був причиною обмежень у доступі хоча б до однієї з послуг у соціальній або медичній сферах (надання медичної допомоги, послуг у сфері сексуального та репродуктивного здоров'я, планування сім'ї, проблеми з житлом, перешкоди у навчанні). А труднощі у поверненні до нормальних умов життя призводять до того, що суб'єкти пробації повертаються на кримінальний шлях, через що підвищується рівень скоєння повторних кримінальних правопорушень

Конституція України, міжнародно-правові договори та акти міжнародно-правових і європейських організацій, до яких приєдналася Україна, визначають низку зобов'язань у сфері заборони дискримінації та поваги до прав меншин.

Водночас толерантність у внутрішньому праві України залишається радше проголошеною або декларованою, ніж імplementованою цінністю. Правовим аспектам етики і толерантності не навчають в межах системи освіти в Україні, а про права меншин і терпимість до інакшості ведеться поміркований суспільний дискурс.

Для волонтерської діяльності, пов'язаної з пробацією, питання толерантності та етики мають важливе, майже першочергове значення. Від волонтерів пробації, з огляду на специфіку аудиторії, з якою вони працюють (особи, які страждають від наркотичної, алкогольної залежності та/або соціально небезпечних хвороб, представники різних верств населення, громадяни різні за віком, статтю, віросповіданням та сексуальними вподобаннями тощо), вимагається підвищена моральна відповідальність.

Одним з найпоширеніших визначень толерантності є її розуміння як терпимості до інакшого, іншого, чужого за умови відсутності ворожого чи негативного ставлення до цього «іншого». Тобто, **ТОЛЕРАНТНІСТЬ — ЯКІСТЬ ЛЮДИНИ, ЩО ХАРАКТЕРИЗУЄ ЇЇ СТАВЛЕННЯ ДО ІНШОЇ ЛЮДИНИ ЯК РІВНОДОСТОЙНОЇ ОСОБИСТОСТІ І ВИРАЖАЄТЬСЯ У ВІДСУТНОСТІ ЧИ СВІДОМОМУ ПРИГНІЧЕННІ ПОЧУТТЯ НЕПРИЙНЯТНОСТІ ОСТАННЬОЇ, ВИКЛИКАНОГО ТИМИ ЧИ ІНШИМИ ВІДМІННОСТЯМИ.**

Правозастосовна практика в контексті толерантності характеризується особливою специфікою, оскільки вимагає від осіб, насамперед — від представників публічної влади та осіб, які виконують певні завдання за дорученням владних інституцій (до них належать і волонтери пробації) належного коректного поведіння, незважаючи на власні внутрішні переконання.

Існує типологізація толерантності за соціальними сферами її буття:

- ✓ **гендерна** толерантність — неупереджене ставлення до представників іншої статі, неприпустимість апріорного приписування людині недоліків іншої статі, відсутність ідей про перевагу однієї статі над іншою;
- ✓ **вікова** толерантність — неупередженість до людини, пов'язаних з її віком; вікова толерантність поєднується із повагою до осіб похилого віку;
- ✓ **освітня** толерантність — неупередженість до апріорних «недоліків» людини, пов'язаних з рівнем його/її освіти чи її відсутності;

- ✓ **міжнаціональна** толерантність — неупереджене ставлення до представників різних націй, здатність не переносити недоліки і негативні дії окремих представників національності на інших людей;
- ✓ **расова** толерантність — відсутність упереджень до представників іншої раси;
- ✓ **релігійна** толерантність — терпиме ставлення до догматів різних конфесій, релігійності з боку вірян і невірян, представників різних конфесіональних груп;
- ✓ **географічна** толерантність — неупередженість до жителів невеликих або провінційних міст, сіл та інших регіонів з боку столичних жителів, і навпаки;
- ✓ **міжкласова** толерантність — терпиме ставлення до представників різних майнових шарів — багатих до бідних, бідних до багатих;
- ✓ **фізіологічна** толерантність — неупереджене ставлення до хворих, інвалідів, фізично неповноцінних, осіб із зовнішніми недоліками тощо;
- ✓ **політична** толерантність — терпиме ставлення до діяльності різних партій і об'єднань, висловлювань їх членів тощо;
- ✓ **сексуально** орієнтована толерантність — неупередженість стосовно осіб із нетрадиційною сексуальною орієнтацією;
- ✓ **маргінальна** толерантність — терпиме ставлення до людей із асоціальною поведінкою та стилем життя (осіб без визначеного місця проживання, нарко-/алкозалежних, осіб, які страждають від суспільно небезпечних хвороб, ув'язнених і засуджених тощо).

Отже, людина, яка хоче стати волонтером пробації, повинна мати такі риси характеру, як толерантність і терпимість, прагнення і здатність до встановлення та підтримання контактів із людьми, які чимось відрізняються від більшості або не дотримуються загальноприйнятих думок.

ВОЛОНТЕР ПРОБАЦІЇ — це людина, яка добре знає себе та розуміє інших, демонструє гнучкість та емпатію у взаємодії з оточуючими, терпимість до чужого способу життя, поведінки, звичаїв, почуттів, ідей, вірувань. Тільки за такої умови волонтер пробації зможе ефективно виконувати свої функції та допомагати суб'єктам пробації у пошуку шляху до правослукняного життя і подоланні складних життєвих обставин.

Проте важливо розуміти, що вияв толерантності, який співзвучний повазі до прав людини, не означає терпимого ставлення до соціальної несправедливості, відмову від своїх або поступки чужим переконанням. Це означає, що кожен має право дотримуватися власних переконань і визнає таке саме право за іншими.

ОСНОВНОЮ ВИМОГОЮ ТОЛЕРАНТНОСТІ Є ЗАХИСТ ПРАВ МЕНШИН.

Меншиною є така група населення, яка проживає на території конкретної держави, що перебуває у фактичній меншості (становлять менше 50%) відносно до загальної кількості населення відповідно до певного критерію (походження, віросповідання, сексуальної орієнтації, гендерної ідентичності, майнового стану, етносу тощо).

Перебуваючи у стані меншості, такі групи осіб не тільки можуть зазнавати дискримінації, а й не мати можливості повним обсягом реалізовувати право на захист своїх прав (в умовах оточуючої відмінної більшості); саме тому права таких осіб є об'єктом підвищеної уваги у системі пробації.

РІВНІСТЬ — основоположний принцип права, який поєднує в собі вимоги формальної та фактичної (реальної) рівності. Принцип вимагає поводитись в однакових випадках однаковим чином, а у відмінних випадках — відмінним.

Так формальна рівність у праві реалізовується за допомогою чотирьох, пов'язаних між собою, загальних принципів:

- рівність перед законом;
- рівність перед судом;
- рівність прав і свобод людини і громадянина;
- рівність обов'язків людини і громадянина.

Особливого значення для реалізації принципу рівності є недискримінація.

НЕДИСКРИМІНАЦІЯ — заборона необґрунтованого відмінного ставлення (встановлення відмінностей, винятків, обмежень чи переваг) до осіб, які перебувають в однаковій ситуації, чи однакового підходу до осіб, які перебувають у різних ситуаціях.

Заборона дискримінації — це один зі способів забезпечення принципу рівності.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО НЕДИСКРИМІНАЦІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ З ГРОМАДЯНАМИ, ЯКІ МАЮТЬ ІНВАЛІДНІСТЬ, ПЕДАГОГІЧНУ ЗАНЕДБАНІСТЬ, ПСИХІЧНІ РОЗЛАДИ:

- ✓ розмовляючи з людиною з інвалідністю, звертайтеся безпосередньо до неї, а не до супроводжуючої її особи або перекладача жестової мови, який присутній під час розмови;
- ✓ коли Ви знайомитеся з людиною з інвалідністю, і хочете привітати її потиском руки, зробіть це невимушено. Якщо це людина з порушенням зору, слуху протягніть руку для привітання перші та назвіть своє ім'я;
- ✓ коли Ви хочете запропонувати свою допомогу, запитайте спочатку, чи вона потрібна;
- ✓ не проявляйте поблажливості до людини (дитини) з інвалідністю на візку, не кладіть йому руку на голову, на плече, не звертайтеся зменшуваними іменами;
- ✓ візок, крісло — це частина недоторканого простору людини. Спіратися на інвалідний візок — те саме, що і спіратися на саму людину;
- ✓ розмовляючи з людиною, яка пересувається на візку, намагайтесь розташуватися так, щоб її та Ваші очі були на одному рівні, тоді Вам буде простіше вести розмову;
- ✓ розмовляючи з людиною, яка має труднощі в спілкуванні, слухайте її уважно. Майте терпіння її вислухати, чекайте, доки людина закінчить фразу. Не виправляйте її та не намагайтесь пояснити щось замість неї. Якщо це потрібно, ставте короткі запитання, які потребують коротких відповідей;
- ✓ розмовляючи з людиною з порушенням зору, обов'язково назвіть себе і тих людей, які прийшли з Вами. Якщо Ваша розмова проходить в групі, не забувайте пояснити, до кого Ви на цей раз звертаєтесь. Озвучуйте все, що ви пишете на дошці або показуєте на екрані;
- ✓ щоб звернути на себе увагу людини з порушенням слуху помахайте рукою або доторкніться до неї. Говорячи з нею, дивіться їй прямо у вічі і говоріть чітко. Деякі люди читають по губах. Намагайтесь стояти так, щоб Вас та Ваші уста було добре видно, щоб Вам нічого не заважало (чашка з кавою, їжа, папка тощо).

3.3. ОСОБИСТА БЕЗПЕКА ВОЛОНТЕРА ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ПОВ'ЯЗАНОЇ З ПРОБАЦІЄЮ

Безпека волонтерів є пріоритетом для органів пробації під час залучення активних громадян до волонтерської діяльності, пов'язаної з пробацією.

З метою гарантування Вашої безпеки як волонтера, орган пробації зобов'язаний:

- провести інформаційну бесіду із Вами під час першої співбесіди та поінформувати про особливості роботи пробації, про можливі ризики, з якими Ви можете стикнутися, про алгоритм дій у разі кризової ситуації;
- надати номери телефонів установ і контакти (номери телефонів та ПІБ) осіб, куди Ви можете зателефонувати у ситуаціях, що загрожують / можуть загрожувати Вашому здоров'ю чи життю, суб'єкта пробації чи третіх осіб);
- перевірити Ваш рівень обізнаності протипожежної безпеки та надання першої домедичної допомоги;
- направляти до Вас для отримання допомоги / консультації суб'єктів пробації, які не є джерелом потенційної небезпеки (не мають тяжких психічних розладів, афективних станів та девіантної поведінки; не відбувають покарання за тяжкі злочини тощо);
- направляти, якщо можливо, до Вас для отримання допомоги / консультації волонтера суб'єктів пробації, однієї статі із Вами;
- надавати Вам достовірну, точну та повну інформацію про зміст та особливості провадження волонтерської діяльності, пов'язаної з пробацією (як загалом, так і щодо певного кейсу);
- забезпечувати Вам вільний доступ до інформації, що стосується здійснення волонтерської діяльності, пов'язаної з пробацією.

Безпека волонтера значною мірою залежить від Вас самих.

ЗОЛОТЕ ПРАВИЛО ВОЛОНТЕРА — КОРЕКТНІСТЬ, ВВІЧЛИВІСТЬ, НЕУПЕРЕДЖЕНА ТА НЕЙТРАЛЬНА ПОВЕДІНКА.

ДЛЯ ГАРАНТУВАННЯ ВЛАСНОЇ БЕЗПЕКИ, ВИ, ЯК ВОЛОНТЕР ПРОБАЦІЇ, ЗОБОВ'ЯЗАНІ:

- розуміти особливості комунікації з різними категоріями суб'єктів пробації (особами з наркотичною / алкогольною залежністю, особами з інвалідністю, особами, які страждають від соціально небезпечних хвороб тощо);
- знати свої сильні, слабкі сторони та свою реакцію на різні ситуації (наприклад, напад здичавілих вуличних собак, звуки пострілів чи агресивна поведінка і гучні викрики перехожого у темну пору доби);
- знати основи з техніки безпеки та надання першої домедичної допомоги;
- бути обізнаними щодо свого алгоритму дій у разі виникнення кризової ситуації та на час волонтерської діяльності, пов'язаної з пробацією, мати під рукою номери телефонів установ і контакти (номери телефонів та ПІБ) осіб, куди волонтер може зателефонувати у ситуаціях, що загрожують / можуть загрожувати здоров'ю чи життю самого волонтера, суб'єкта пробації чи третіх осіб);
- ознайомитися з інформацією про зміст та особливості провадження волонтерської діяльності, пов'язаної з пробацією (як загалом, так і щодо певного кейсу);
- не вживати алкоголь чи інші психоактивні речовини щонайменше за одну добу перед зустріччю із суб'єктом пробації;
- виявляти нульову толерантність до мови ворожнечі та бути терпимим до особливостей (відмінностей) інших осіб.

ВОЛОНТЕРУ ПРОБАЦІЇ РЕКОМЕНДУЄТЬСЯ ТАКОЖ:

- налагоджувати та підтримувати коректні та позитивні комунікації із колегами-волонтерами і працівниками органів пробації, що сприятиме збільшенню кількості осіб, до яких можна звернутися по допомогу чи консультацію у разі кризової ситуації;
- надавати інформацію про заплановані зустрічі з суб'єктом пробації, які відбуватимуться поза межами приміщення органу пробації, а також такі, що передбачають спільну поїздку в межах населеного пункту / області;
- дотримуватися санітарно-гігієнічних та профілактичних правил і норм, щоб унеможливити зараження соціально небезпечними хворобами.

ДО ОСНОВНИХ ПОТЕНЦІЙНИХ ЗАГРОЗ ЖИТТЮ ТА ЗДОРОВ'Ю ВОЛОНТЕРА НАЛЕЖАТЬ:

- напад з боку суб'єкта пробації або третіх осіб (зокрема таких, які перебувають під дією психоактивних речовин чи алкоголю) під час участі у заходах, пов'язаних з початковим розшуком суб'єктів пробації, місцезнаходження яких невідоме чи під час відвідування суб'єкта пробації за місцем проживання, роботи чи навчання;
- напад з боку суб'єкта пробації (зокрема таких, які перебувають під дією психоактивних речовин чи алкоголю) під час особистих зустрічей чи індивідуальних консультацій;
- отримання травм у приміщеннях, які перебувають в аварійному стані, під час участі у заходах, пов'язаних з початковим розшуком суб'єктів пробації, місцезнаходження яких невідоме чи під час відвідування суб'єкта пробації за місцем проживання, роботи чи навчання;
- зараження суспільно небезпечною хворобою під час контактування із суб'єктами пробації, її/його оточенням чи під час візиту до медичних чи соціальних установ;
- обстріл та взаємодія із вибухонебезпечними предметами.

У разі фізичної небезпеки (загрози життю і здоров'ю), Національна поліція рекомендує:

- адекватно оцінити свої можливості та прийняти рішення: захищатися або тікати;
- не забувайте про свій голос: якщо особа, на яку здійснюється напад, почне кричати, це може злякати нападника, і він утече, або крик чи підвищення інтонації приверне увагу інших людей;
- реально оцінюйте свої сили: у певних ситуаціях краще віддати сумку чи телефон, якщо це врятує вам життя;
- якщо плануєте йти у темну пору доби неосвітленими ділянками вулиці, не варто одягати коштовності, прикраси та брати із собою значні суми грошей, а жінкам не варто одягати одяг, який привертатиме зайву увагу (короткі спідниці чи блузи із відвертими вирізами);
- завжди тримайте дистанцію: якщо агресивно налаштована людина від вас не відходить, краще самому від неї відійти.

Наголошуємо, що у разі фізичної небезпеки, особа має право застосувати проти-дію, але необхідно пам'ятати, що самозахист не повинен перевищити меж необхідної самооборони (ст. 36 Кримінального кодексу України).

ДОПУСТИМА САМООБОРОНА — дії, вчинені з метою захисту свого життя чи майна або життя (майна) іншої людини, якщо вони не перевищують меж допустимої самооборони.

ПЕРЕВИЩЕННЯМ МЕЖ ДОПУСТИМОЇ САМООБОРОНИ визнається умисне заподіяння нападнику тяжкої шкоди, що очевидно не відповідає небезпеці посягання. Не є перевищенням меж допусти-

мої самооборони застосування зброї проти озброєних нападників. Кримінальна відповідальність за перевищення меж необхідної оборони настає тоді, якщо скоєно вбивство чи нанесення тяжких тілесних ушкоджень.

У разі нападу чи агресивної поведінки на Вас з боку суб'єкта пробації чи його близького оточення, Ви зобов'язані терміново поінформувати про це працівника уповноваженого органу пробації, який координує Вашу роботу з певним суб'єктом пробації.

Працівник органу пробації проаналізує ситуацію та повідомить Вас про подальші дії та волонтерську діяльність з цим суб'єктом пробації.

Ви маєте право відмовитися у майбутньому працювати із цим суб'єктом пробації.

ВОЛОНТЕР ПРОБАЦІЇ МОЖЕ ВИЗНАЧИТИ ЗА ПЕВНИМИ ОЗНАКАМИ, ЩО СУБ'ЄКТ ПРОБАЦІЇ ПРИЙШОВ НА ЗУСТРІЧ У СТАНІ АЛКОГОЛЬНОГО СП'ЯНИННЯ ЧИ ПІД ВПЛИВОМ ПСИХОАКТИВНИХ РЕЧОВИН.

До таких ознак належать запах алкоголю з порожнини рота, порушення координації рухів, порушення мови, виражене тремтіння пальців рук, різка зміна забарвлення шкірного покриву обличчя, поведінка, що не відповідає обставинам, звужені чи дуже розширені зіниці, які не реагують на світло, сповільненість або навпаки підвищена жвавість чи рухливість ходи, мови, почервоніння обличчя або неприродна блідість.

У такому разі Вам необхідно перервати зустріч із суб'єктом пробації у максимально нейтральній формі та повідомити про випадок працівника органу пробації, який координує Вашу роботу з певним суб'єктом пробації.

Працівник органу пробації проаналізує ситуацію та повідомить Вам про подальші дії та волонтерську діяльність з цим суб'єктом пробації.

Ви маєте право відмовитися у майбутньому працювати із цим суб'єктом пробації.

З МЕТОЮ УНЕМОЖЛИВЛЕННЯ ОТРИМАННЯ ТРАВМ У ПРИМІЩЕННЯХ ПІД ЧАС УЧАСТІ У ЗАХОДАХ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ВИКОНАННЯМ ВОЛОНТЕРСЬКИХ ЗАВДАНЬ, необхідно візуально оцінити стан споруди і відмовитися заходити до будівель, що знаходяться у відверто аварійному стані, а заплановану зустріч з суб'єктом пробації провести на вулиці, запросивши його/її вийти із такої будівлі. Додатково варто звернути увагу працівника органу пробації на стан приміщення, в якому проживає / перебуває суб'єкт пробації та (можливо) його рідні, діти.

ДЛЯ УНИКНЕННЯ ЗАРАЖЕННЯ СУСПІЛЬНО НЕБЕЗПЕЧНОЮ ХВОРОБОЮ під час контактування із суб'єктами пробації, її/його оточенням чи під час візиту до медичних чи соціальних установ, Ви зобов'язані неухильно дотримуватися санітарно-гігієнічних та профілактичних правил і норм.

Стандартні заходи безпеки для Вас як волонтера пробації (особливо в епідемічно небезпечні періоди) охоплюють такі практики:

- ✓ особисту гігієну, передусім гігієну рук, спрямовану на зменшення ризику передачі інфекційних збудників;
- ✓ використання засобів індивідуального захисту, до яких можуть входити рукавички, пластикові маски або респіратори, щитки для обличчя та очей;
- ✓ належне поводження та утилізація використаних засобів індивідуального захисту;
- ✓ екологічний контроль поверхонь, приміщень: провітрювання і дезінфекція кімнат, столів, стільців тощо, які використовувалися під час зустрічі з суб'єктом пробації, до того ж використовувати дезінфікуючі засоби доведеної ефективності;
- ✓ дотримання етикету кашлю та чхання, що знижує ризик передачі респіраторних інфекцій.

ВАЖЛИВО!!!

Гігієна рук вважається одним із найважливіших заходів для зменшення поширення інфекцій. Це загальний термін, який належить до таких методів очищення рук, як миття або обробка рук відповідними засобами. Використання рукавичок не можна вважати альтернативою гігієні рук.

КІЛЬКА ПРОСТИХ ПРАВИЛ ЗАСТОСУВАННЯ МАСОК:

- 1) перед надяганням та після зняття маски помийте або обробіть руки;
- 2) закрийте маскою рот та ніс;
- 3) зав'яжіть кінці за головою або використайте вушні петлі, переконайтесь, що маска щільно прилягає;
- 4) не торкайтесь маски під час носіння;
- 5) якщо випадково доторкнулися до своєї маски, вимийте або обробіть руки;
- 6) якщо маска стала мокрою або брудною, використайте іншу чисту;
- 7) покладіть використану маску в герметичний пакет та викиньте у смітник або виперіть з милом, якщо маска тканинна;
- 8) знімайте маску за вушні петлі, не торкаючись лицьової сторони маски чи обличчя;
- 9) вимийте або обробіть руки відразу після зняття маски.

ПАМ'ЯТАЙТЕ! За наявності у масці (респіраторі) клапану, через нього виділяється нефільтроване повітря, саме тому респіратори не рекомендують використовувати хворим людям.

ЗВИКНУТИ ДО НОСІННЯ МАСКИ МОЖЕ БУТИ ДОСИТЬ СКЛАДНО, АЛЕ ПАМ'ЯТАЙТЕ, ЩО ВАШЕ ЗДОРОВ'Я — ЦЕ БЕЗПЕКА ВАШИХ КОЛЕГ, ДРУЗІВ ТА РОДИНИ!

Універсальні заходи постконтактної профілактики (дезінфекцію) варто провести негайно після закінчення або переривання контакту з джерелом потенційного інфікування, яке пов'язане з виконанням завдань волонтера пробації.

ДЛЯ ПРОФІЛАКТИКИ СУСПІЛЬНО НЕБЕЗПЕЧНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ, ВОЛОНТЕР ПРОБАЦІЇ ПОВИНЕН ДОТРИМУВАТИСЯ ТАКИХ ПРАВИЛ:

- ✓ до початку роботи, особливо якщо йдеться про роботу зі значною кількістю людей у закритому приміщенні чи на повітрі, для зменшення ризику інфікування, застосовувати засоби індивідуального захисту (маска, респіратор);
- ✓ своєчасно проходити вакцинацію та ревакцинацію (кожні 10 років, починаючи з 16-річчя, громадяни України, які не мають медичних протипоказань, повинні отримати ревакцинацію проти дифтерії та правцю);

- ✓ своєчасно звертатися до лікаря з метою виявлення та лікування хронічних захворювань, які послаблюють імунітет;
- ✓ не забувати один раз на рік робити флюорографію грудної клітки;
- ✓ за наявності перших ознак інфекційної хвороби, потрібно звертатися до лікаря.

У РАЗІ ПОТРАПЛЯННЯ ПІД ОБСТРІЛ, ВАЖЛИВО:

✓ Не панікувати!

Намагайтеся зберігати спокій, щоб діяти швидко та раціонально. Якщо поряд із Вами діти, заспокойте їх і тримайте поруч.

✓ Швидко реагувати на загрозу

У разі обстрілу, Вам необхідно швидко прийняти рішення про укриття, вибираючи найближчі безпечні місця. Це можуть бути підвали, спеціально обладнані укриття або будь-які інші місця, що забезпечують максимальний захист від уламків та вибухових хвиль. Якщо ви перебуваєте в безпечному місці (бомбосховище, підвал або інше укриття), залишайтеся там до закінчення обстрілу. Перевірте, щоб усі двері та вікна були закриті, щоб мінімізувати ризик ураження уламками.

✓ Не перебувати на відкритих просторах

Вам необхідно уникати перебування на відкритих просторах або місцях, де є висока ймовірність потраплення під обстріл. Якщо укриття поблизу немає, знайдіть заглиблення у землі (яма, канава) або інше природне укриття. Вам необхідно лягти на землю обличчям вниз, руками закрити голову, а ноги розвести в сторони, щоб зменшити силу вибухової хвилі.

! УНИКАЙТЕ ПЕРЕБУВАННЯ БІЛЯ АВТОМОБІЛІВ, ДЕРЕВ, СТІН, СКЛА АБО ІНШИХ ОБ'ЄКТІВ, ЯКІ МОЖУТЬ ОБВАЛИТИСЯ.

✓ Захистити насамперед голову та шию

За можливості, використовувати бронежилети, каски та інше захисне обладнання. Якщо таких засобів немає, Ви повинні використовувати наявні підручні матеріали (наприклад ящики, меблі) для укриття голови та важливих частин тіла.

✓ Рухатися низько та обережно

Під час руху в зоні обстрілу Ви повинні прагнути триматися низько до землі, щоб зменшити ймовірність бути враженими уламками.

✓ Слухати сигнали тривоги та дотримуватись інструкцій

Ви повинні уважно стежити за сигналами тривоги, інструкціями від відповідних служб та військових, а також координувати свої дії з іншими учасниками.

✓ Повідомити про поранених

Якщо є поранені, за можливості, надайте першу допомогу. Обов'язково повідомте екстрені служби (101, 102, 103, або 112).

У РАЗІ ВИЯВЛЕННЯ ВИБУХОНЕБЕЗПЕЧНИХ ПРЕДМЕТУ (-ІВ) (ДАЛІ - ВНП), ОБОВ'ЯЗКОВО:

✓ Не торкайтеся підозрілих предметів

Насамперед Ви повинні бути обережними і не торкатися предметів, які здаються підозрілими (незвичайні пакунки, металеві об'єкти, що можуть бути вибухівкою, залишки снарядів, мін). Не намагайтеся переміщувати знайдений предмет. Утримайтеся від будь-яких дій, які можуть спричинити вибух: не паліть, не використовуйте мобільні телефони тощо. Мобільні телефони можуть бути джерелом електричних сигналів, які теоретично можуть спричинити детонацію вибухових пристроїв. Тому Вам слід уникати використання мобільних телефонів поблизу підозрілих предметів.

✓ Не підходьте ближче 100 метрів

Якщо Ви побачили підозрілий предмет, намагайтеся не наближатися до нього, рекомендована відстань — не менш ніж 100 метрів. Попередьте інших людей про небезпеку, щоб вони не наближались до предмета.

✓ Сповістіть владу та професіоналів

Важливо сповістити відповідні органи (служби з розмінування або військові) і чекати на їхню допомогу.

- 101 — рятувальники (ДСНС);
- 102 — поліція;
- 112 — єдиний номер екстреної допомоги.

Чітко повідомте про місце знаходження підозрілого предмета, його вигляд та інші деталі. Чітко дотримуйтесь інструкцій

✓ Позначте небезпечну зону

В разі виявлення ВНП, Ви повинні чітко позначити зону небезпеки, щоб уникнути доступу до неї інших осіб. Це можна робити, використовуючи матеріали, що є під рукою (стрічки, знаки тощо).

ЩО НЕ МОЖНА РОБИТИ:

- НЕ намагайтеся розібрати або знешкодити предмет.
- НЕ фотографуйте та не знімайте його на відео.
- НЕ підпускайте до місця дітей або тварин.

Дотримуючись цих правил, ви зможете мінімізувати ризики для себе та оточуючих.

ЗАГАЛЬНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ БЕЗПЕКИ ВОЛОНТЕРІВ ПРОБАЦІЇ У НЕБЕЗПЕЧНИХ ЗОНАХ:

✓ Ознайомлення з місцевістю

Ви повинні завчасно вивчити місцевість, зокрема знати, де знаходяться найближчі укриття та аварійні виходи. Це допоможе швидко реагувати у разі небезпеки.

✓ Спільна робота з іншими організаціями

Ви повинні бути частиною координованої команди з іншими службами (поліція, цивільна оборона, військові тощо), щоб мінімізувати ризики і забезпечити взаємодопомогу.

✓ Регулярне оновлення інформації

Ви повинні моніторити актуальну інформацію про ситуацію в регіоні, про наявні загрози і зміни в планах евакуації.

✓ Навчання і тренування

Перед початком роботи в таких умовах Вам потрібно пройти спеціальні тренінги з питань безпеки, зокрема з поведінки під час обстрілу та у разі виявлення вибухонебезпечних предметів.

Загалом дотримання правил безпеки у зонах підвищеного ризику, особливо під час обстрілу або у разі виявлення вибухонебезпечних предметів, є життєво важливим для захисту волонтерів пробації та збереження Вашого здоров'я і життя.

